

*ОЛЬГА ГУСТАВІВНА РАДДЕ-ФОМІНА –
ДРУЖИНА І СОРАТИНИК
У ТВОРЧІЙ ПРАЦІ
ВЕЛИКОГО ВЧЕНОГО*

*(до 150 річчя від дня народження
академіка АН УРСР О.В. Фоміна)*

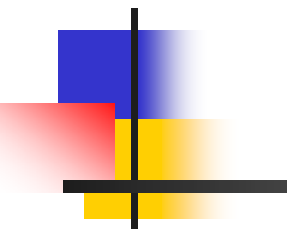
М.В. Шевера

Інститут ботаніки

ім. М.Г. Холодного НАН України

Урочисте ювілейне засідання з нагоди 150 річчя з дня народження академіка О.В. Фоміна (м. Київ, 11 травня 2017 р.)
(Ботанічний сад ім. акад. О.В. Фоміна Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України,
Українське ботанічне товариство

«...По счастью Александр Васильевич нашел себе верного спутника в жизни и верного друга, разделявшего с ним все радости и печали в течении многих лет. Этим другом была жена его, Ольга Густавовна Радде-Фомина. Она сумела не только окружить его лаской и заботой в тесном кругу семейного очага, но и стать его неизменной помощницей в научной и общественной деятельности...».

В.И. Любименко (Збірник праць ...,1938)

РУКОПИСИ БІОГРАФІЙ ТА СПОГАДИ О.Г. РАДДЕ-ФОМІНОЇ

54. 46b
Wintersemester im Jahre 1900/1901 von Hl. St. Winter 1900 - 1901 - 1902

1. Wie Lehrerinnen - Frauen wurde ich am hessischen Lyceum in Tiflis vor dem eingeleiteten Examen unter Vorsitz von Prof. Nahn und in Anwesenheit der hessischen Inspektoren von Tiflis und Ministerium nach St. Petersburg in veralgelteten Jahren gewandten Thema zur schriftlichen Prüfung bearbeitet. Ich in Januar, in Zeitraum meiner Fortschritte mit den Centralbehörden in St. Petersburg führte ich meine Studien in Tiflis weiter und beendete mich, meine Fortschritte mit den erzielten Programmen in Richtung zu bringen. Als ich den Inhalt mein Lehrerinnen-Tippen ermittelte wurde ich als Institut "Ständehaus" von Beginn meiner Arbeit (1901) nachgewiesen und eingestellt.

2. In den Jahren 1895-1902 gemähd folgenden: Mein Vater (Gustav Radde kam in russischen Fortwärtungsinstitut (von 1890-1895) nachzukommen werden) hatte eine grosse Ehre vor. Meine Mutter und ich reisten dazwischen zu Verweilen nach St. Petersburg, Leningrad, Hamburg und Zürich 1897 zurückgekehrt, haben wir unser akademisches Leben in Tiflis wieder auf mein Vater zurück an seinem Lebenswerk "Vom Genesal" in deutscher Sprache, ich lernte die russische, gebräute Ausgabe und betätigte mich sehr innig, um verantwortlichen Taten "das ein das von gelobten Vater gegründeten hessischen Museum, wie in einer Universität beehrte. - 1900 erkrankte mein Vater an Tuberkulose und ich pflegte ihn bis zu seinem letzten Atemzug, 1903

3. In sehr anstrengende pädagogische Tätigkeit hatte im Laufe der Jahre meiner Verheiratung 1907 nicht fort, sondern widmete mich der "Verwaltung wissenschaftlicher Arbeiten meines Hauses im Deutsche, half ich beim Aufbau des botanischen Instituts in Tiflis und führte die sehr grossen wissenschaftliche Fortschritte nach selbst aus. In einige mir fehlenden speziellen Kenntnisse in der Botanik zu ergänzen wurde ich für einen an der Frauenhochschule in Tiflis, was mir Tizit in allen Vorträgen und Seminare verschaffte.

4. Um so erweiternde Fortschritte erzielten es mir in Tiflis neben der wissenschaftlichen Anstalten nach dem ersten Weltkrieg und im Laufe des Bürgerkrieges akkumulierten. Ich wurde etliche Aufträge zur Lösung spezieller botanischer Fragen erteilt. Unter meinen in wissenschaftlichen "Arbeiten" befindet sich eine "Vorprüfung" "Grundergebnisse der "Vorprüfung", die mir ein Jahr einer "Vorprüfung" einbrachte. Ich erhielt wurde, worauf der Präsident der Deutschen "Vorprüfung" einen "Vorprüfung", das mir ein Jahr einer "Vorprüfung" einbrachte. Ich erhielt in meinem "Vorprüfung" "Vorprüfung", die mir ein Jahr einer "Vorprüfung" einbrachte. Ich erhielt in meinem "Vorprüfung" "Vorprüfung", die mir ein Jahr einer "Vorprüfung" einbrachte.

5. Am 17. September 1901 erkrankte ich in "Tiflis" an "Tuberkulose". Fortschreiten und "Linsen" "Linsen", wohl 200 an der Zahl. Ich blieb der Abend, um über unser "Vorprüfung" "Vorprüfung", die mir ein Jahr einer "Vorprüfung" einbrachte. Ich erhielt in meinem "Vorprüfung" "Vorprüfung", die mir ein Jahr einer "Vorprüfung" einbrachte.

Список имен и фамилий
Олег Густавович Радде-Фомин

О.Г. Радде-Фомин, младший, родился 18.12.1875 года в городе Тифлисе, Грузия, в семье профессора университета и академика наук. Его родители были Густав Радде и Ольга Фомин. Он получил образование в Тифлисе, затем в Германии, где он работал в различных научных учреждениях. Он был известен своими работами в области ботаники и географии. Он был членом многих научных обществ и академий. Он умер в 1907 году в Тифлисе.

Lebensbild der Forscherfamilie
Radde-Brandt in Russland

Olga Radde-Fomin

Manuskript
(Fassung letzter Hand)

Füssen im Allgäu

[1962]

Herausgegeben von Manfred Litzow
Neuenhof, Schweiz
2006
[Nachdruck 2015]

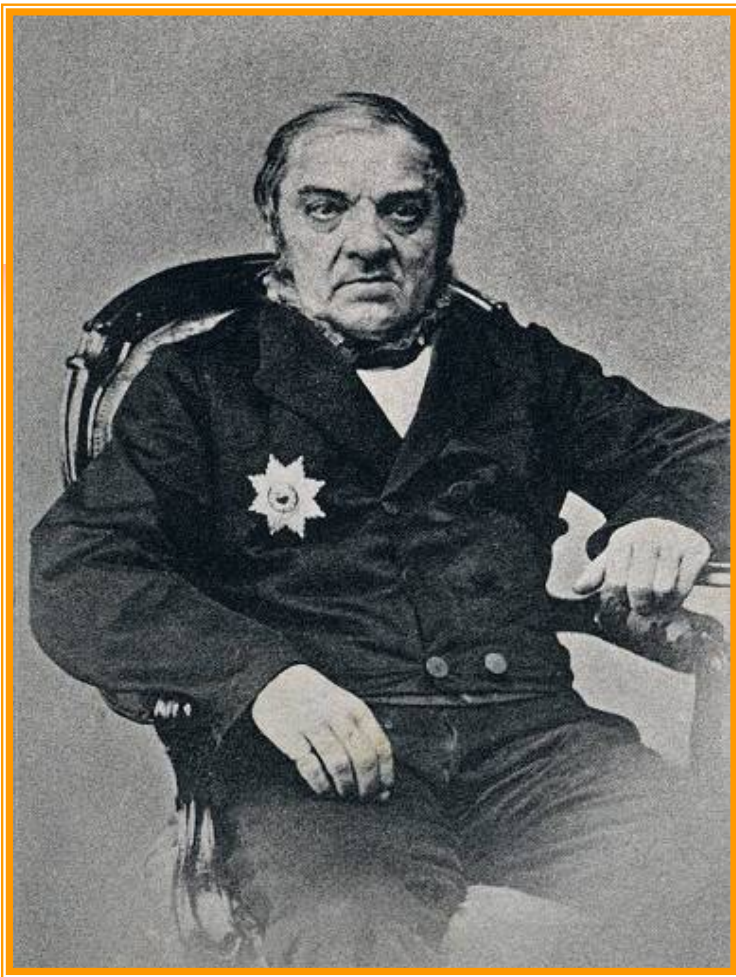
Рукописи з
архіву родини
Лютцових
Manuscripts from
Lutzow family archive

«... С Мокржевским о А.Ф. Брандте, харк[овском] проф[ессоре], очень нуждающемся, т.к. получает только проф[ессорскую] пенсию. В Геническе Ломон[осовская] гимназия из Риги. Брандт пишет, что большевики не успели разрушить гимназию. Нельзя жить на пенсию – удастся ли увеличить? Все время встречаешься с старыми немецкими семьями, связанными с Ак[адемий] н[аук]. Продолжают прежнюю культ[урную] работу. Его сестра, вдова Радде – дочь ее за Фоминым в Киеве. Сохранила все хорошие немецкие качества. Дочь русская. Дети старого академика».

В.И. Вернадский “Дневники. 1917–1921” (1997)

Федір Федорович Брандт
(*Johann Friedrich von Brandt*)
1802 – 1879

Палеозоолог, зоогеограф, акад.
Імператорської Санкт-Петербурзької
АН, чл.-кор. Паризької АН,
організатор та перший директор
Зоологічного музею в Санкт-
Петербурзі, описав нові для науки
ВИДИ: *Acipenser baerii* Brandt, 1869
Acipenser guldenstadti Brandt, 1833
Acipenser schrenckii Brandt, 1869
Holothuria leucospilota Brandt, 1835
Idotea ochotensis Brandt, 1851
Paraechinus hypomelas Brandt, 1836
Phalacrocorax penicillatus Brandt, 1837
Somateria fischeri Brandt, 1847
Stichopus chloronotus Brandt, 1835
Trionyx maackii Brandt, 1858

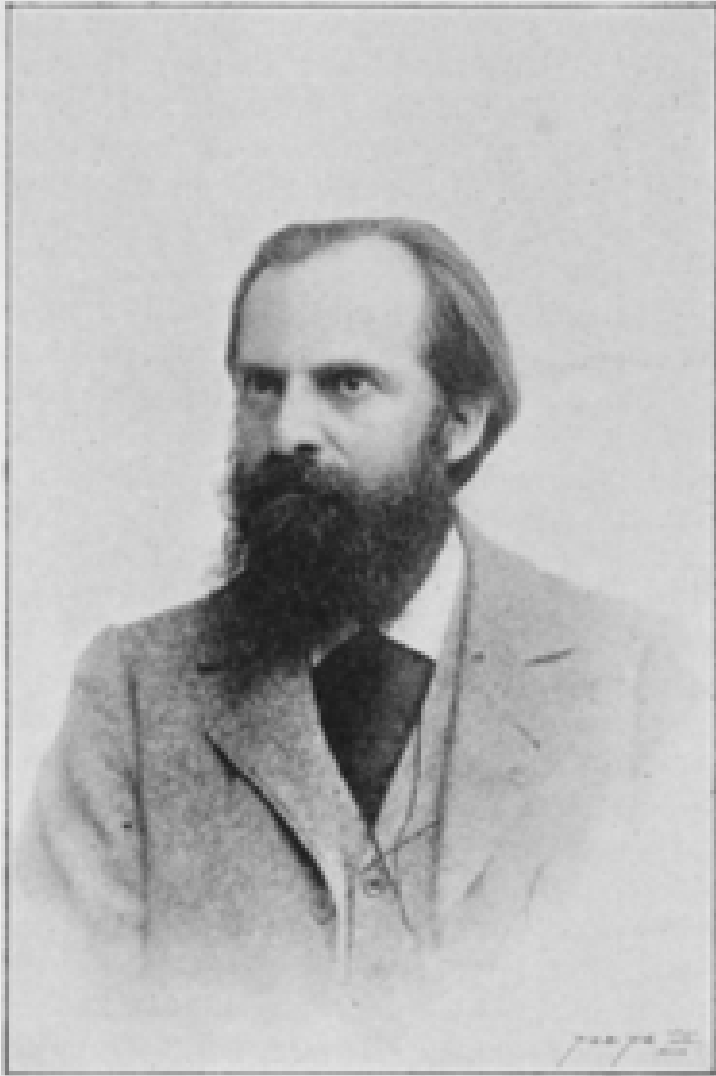
Олександр Федорович
Брандт
1844 – 1932

зоолог, педагог,
організатор науки,
хранитель Петербурзького
музею, професор
Харківського університету,
засновник та перший
директор Харківського
державного зоопарку

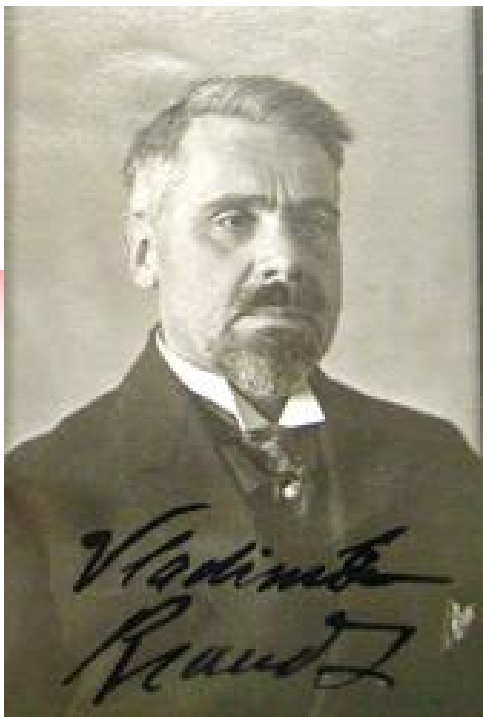

Роман Федорович
Брандт
(1853—1920)

славіст, педагог,
член-кореспондент
Імператорської
Санкт-Петербурзької АН,
професор Московського
університету

Prof. ROMAN BRANDT,
zástupce university moskevské
(Fotografie Ig. Rachoty)

Володимир Олександрович
Брандт
1874 –1944

інженер-архітектор,
професор архітектури

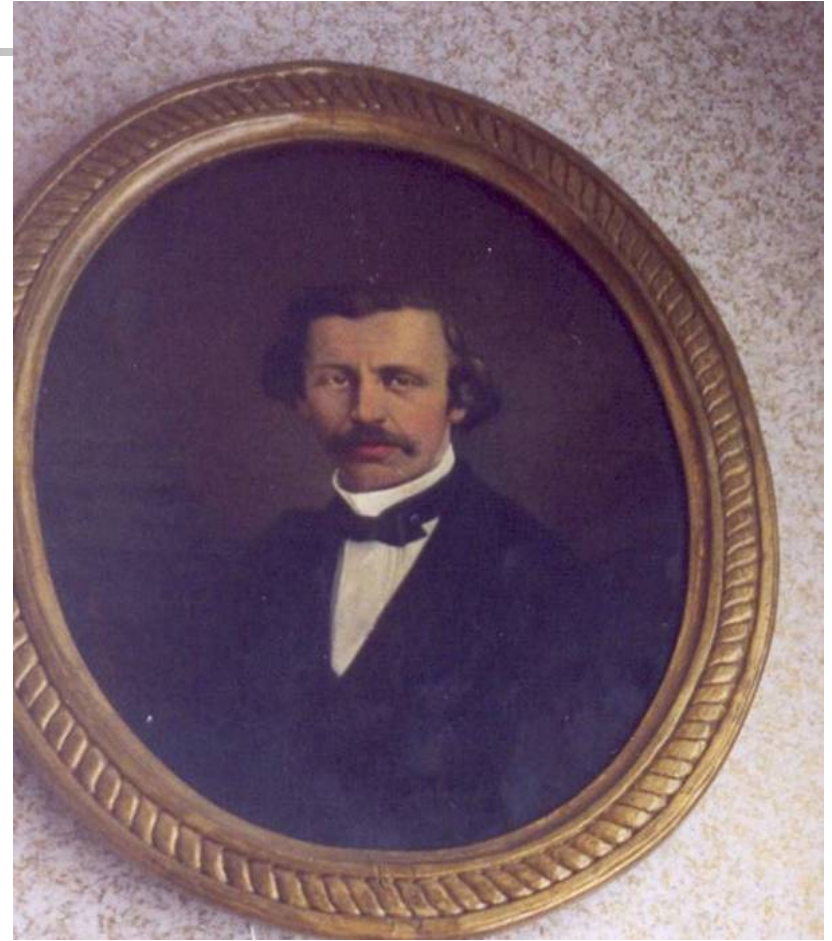
Вхід в Харківський зоопарк,
один із проєктантів зоопарку
“гражданский архитектор» В.О. Брандт

Православний храм на
Ольшанському цвинтарі у Празі

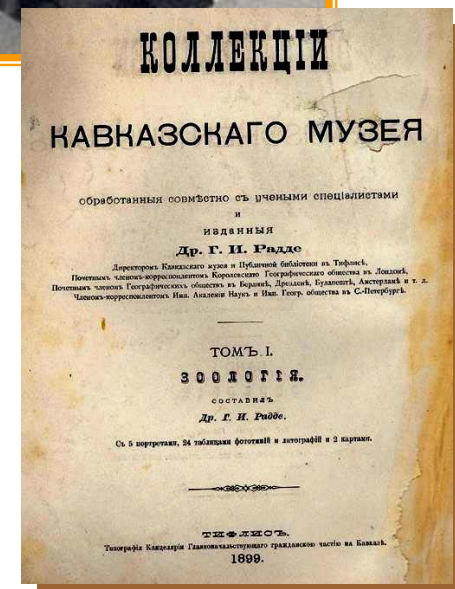
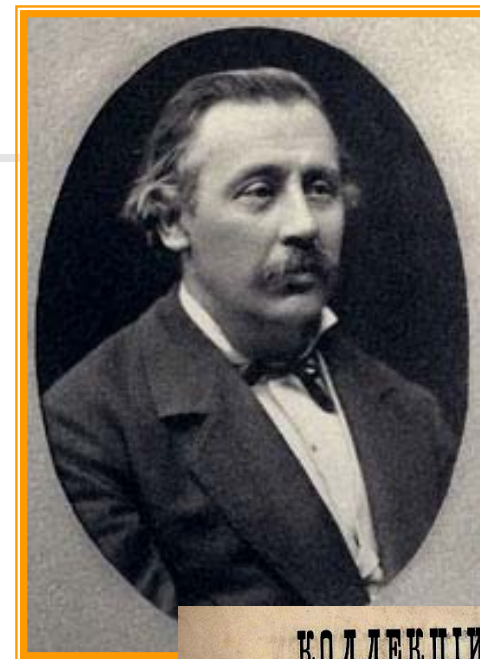
БАТЬКИ: Марія Федорівна (уроджена Брандт)
та Густав Іванович Радде

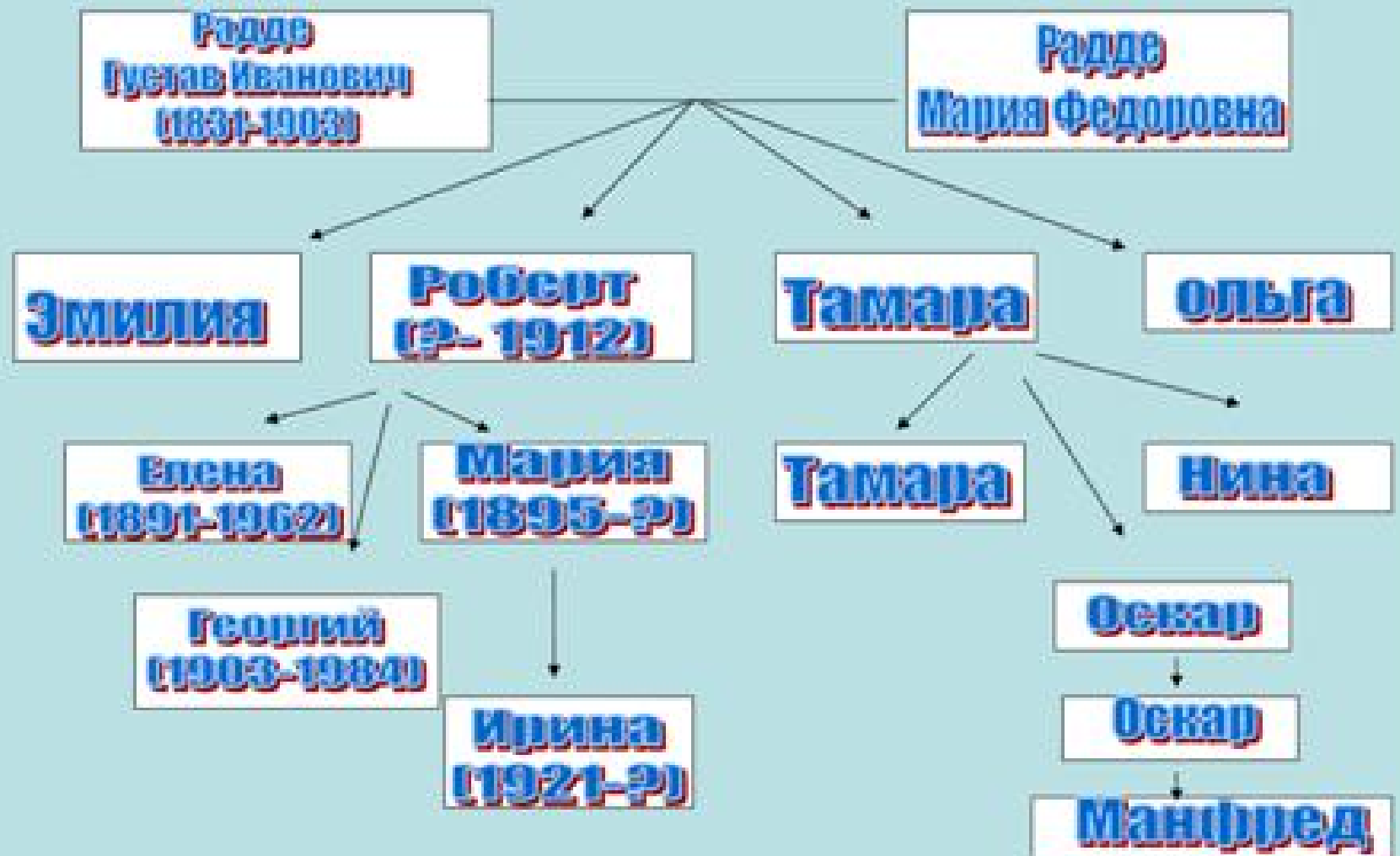

Густав Іванович
Радде
1831 – 1903

Російський географ та
натураліст, чл.-кор
Петербурзької АН,
лауреат Золотої
Константинівської медалі
Російського географіч-
ного товариства, золотої
медалі королеви Вікторії
Королівського географіч-
ного товариства
Великобританії за вида-
тні заслуги у географіч-
них дослідженнях, Демидівської премії (найбільш престижна неурядова нагорода царської Росії).
Описав нові для
науки види рослин та
тварин.

Родословная

ОЛЬГА-ОЛЕНА РАДДЕ-ФОМИНА

Народилась 8 квітня 1876 р.
в м. Тифліс Російської імперії
(тепер м. Тбілісі, Грузія)

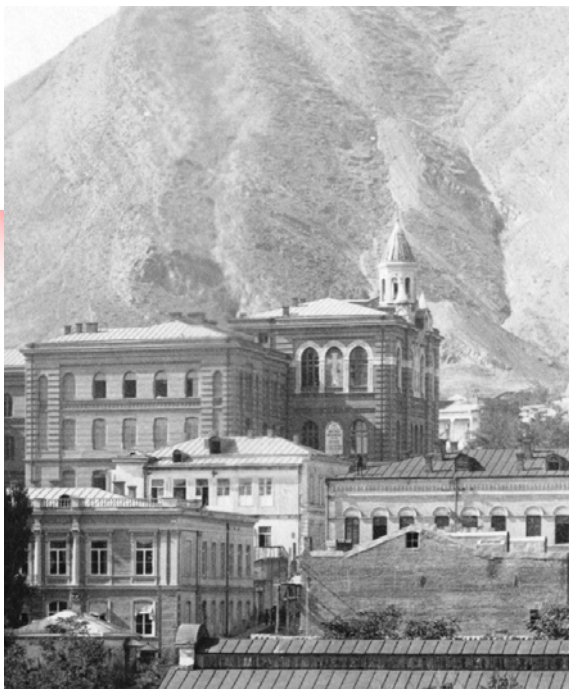

Фото з архіву
родини Лютцових
Foto from Lutzow famile archive

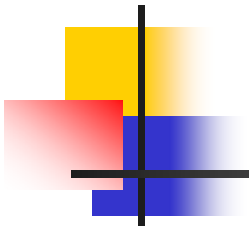

Тифліська Великої княгині
Ольги Федорівни гімназія.

ЗАКЛАД СВЯТОЇ НІНИ (ІНСТИТУТ ШЛЯХЕТНИХ ДІВЧАТ)

З 1903 р. О.Г. Радде викладала
німецьку мову у цьому закладі,
де одразу здобула прихильність
250 учениць

«... Одного дня раптом сталося несподіване: перед нами стояв мій гарний друг Олександр Васильович. Це значило крихту Кавказу та Тифлісу, шматочок батьківської оселі та музею! В ньому до певної міри уособлювалася академічна традиція, яку ми пронесли через життя, і ми, насамперед, відчули рідну душу у нашому товаристві... Олександр Васильович говорив просто і скромно про свої сердечні боріння протягом довгих років нашого знайомства та дружби...».

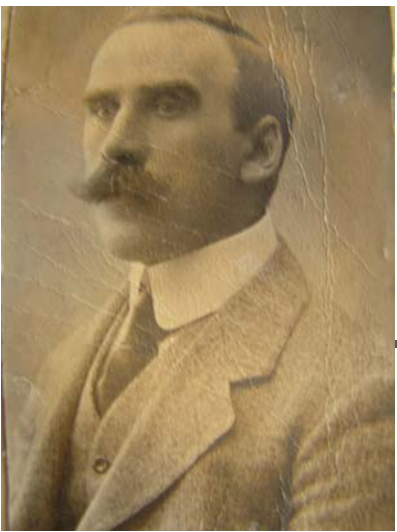
Radde-Fomina O. (Lebensbild..., 1962)

“... Молодая чета жила высоко над городом среди развалин старой крепости, где дом же был вплетен как ласточкино гнездо ...”.

Curriculum vitae О.Г. Радде-Фоминой,
(From Lutzow familie archivum)

О.В. Фомин

XII-е засідання, 10-го жовтня 1920 р.

Присутні: О. Архимович, Л. Малченко, Л. Максимчук,
О. Мальська, І. Лагута, Л. Носова, П. Оксіюк, М. Панчоха,
Р. Палій, О. Соколовський, пр.-доц. В. Фін, проф. О. Фомин,
О. Фомина, пр.-доц. В. Фаворський, проф. М. Холодний, М. Целле,
М. Шарлемань, Шиманський, проф. О. Яната.

Головує проф. О. Яната, секретарем О. Соколовський.

Ботанічний Кабінет та Гербарій Української Академії Наук, в м. Києві. Ботанічний Кабінет та Гербарій при УАН засновано тільки наприкінці 1921 р., після обрання на академіка проф. О. Фомина, який є головою Кабінету та Гербарію. З самого початку і до цього часу при Кабінеті є тільки двоє штатних співробітників: Д. Зеров – консерватор та П. Оксіук – науковий співробітник. Крім цих штатних співробітників, при Кабінеті з 1922 р. працювали нештатні співробітники; О. Фомина, Ю. Клеопов, А. Лазаренко, А. Окснер, О. Архимович та В. Матюшенко; з них до цього часу продовжують працювати перші чотири.

Центральний корпус Ботанічного саду
ім. академіка О.В. Фоміна Київського університету
імені Тараса Шевченка, де мешкала родина Фоміних
(Фото М. Шевери)

ОСОБИСТА СПРАВА.

(Заповнити в двох примірниках).

- Освітня посада *Академік Вsesуер. Акад. Наук* (назва установи)
1. Прізвище *Фомин*
2. Ім'я та по батькові *Александр Васильевич*
3. Рік народження *1867*
4. Відношення до військової повинности, де знаходиться на учоті, № картки, якого рангу був у старій армії, яку посаду займав в Червоній армії
Не служив, як представ. Виесш. школа
5. Національність *руської*
6. Членом якої професійки, з якого часу, № білета *Радотаррсаї с ек. ст. відр. 1122 А білета 2481*
7. Членом якої партії, де та коли зарахований, № партбілета
8. Чи має революційний стаж: який саме:
9. Чи не перебував під судом та слідством і був по суду покараний або оприцьований і за що саме та коли
10. В яких навчальних установах загальних і спеціальних вчився й скінчив курс *в Мос- ховском Університеті по Фізико-Математичному відділенню*
11. Освітня професія й спеціальність *Професор Виесш. школи, Ботаник*
12. Скільки літ працює на науковій ниві *с 1897 года*
13. Родинний стан і хто знаходиться на утриманні *Жена Вілла Готтліба 44, а мати Марія Федорівна 72 роки 86 лет*
14. Матеріальний стан *живу тільки женою*
15. Адреса *Ул. Коммунистична № 1 Київ Богданівська!*

(Фото М. Шевера, Архів вищих органів влади України)

РИСУНКИ МАРІЇ ФЕДОРІВНИ РАДДЕ

Iris acutifolia C.A.M.

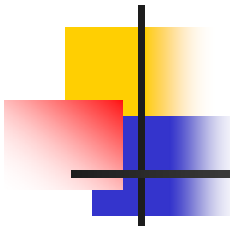
Leontice Smirnowi Trautv.

1914 р., *Перша світова війна*

Родина Фоміних вважала, що «... ..не имеют права покидать порученные им обязанности и имущество в такие смутные времена и оставались на месте... В эти времена не могло быть речи о научной работе, была одна забота сохранить ценное научное имущество..., молодежь для пополнения кадров... Сидели без хлеба, без воды, без отопления...».

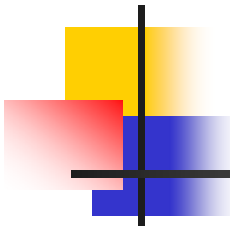
Curriculum vitae О.Г. Радде-Фоминой

«... Протягом 1917–22 рр. ми пережили в Києві 16 переворотів, і добре відчували їх на собі, оскільки наш будинок і ботанічний сад лежав на перетині ключових шляхів: від вокзалу, від Лаври та Рівненського шосе. Це перехрестя завжди було важливим стратегічним пунктом, і нас ніколи не залишали у спокої.

Найгіршим для Києва був перший прихід більшовиків часів диктатури пролетаріату. Тоді верховодив матрос Муравйов, який впроваджував у місті свої порядки. Навколо нас вирував шалений потік: він прямував до центру, де грабував майно та вино...».

Radde-Fomina O. (Lebensbild..., 1962)

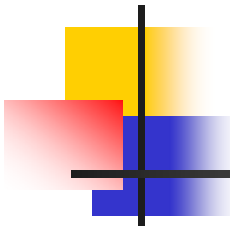

«... Часто траплявся голод, ми сиділи без солі, зникли медикаменти, – спалахнув тиф. З нашого ботанічного кола захворіло десятеро. Взимку не було, чим топити. Мій чоловік та старший садівник валили дерева у парку чи ближньому лісі, коли не було боїв, і перенесли тропічні рослини до однієї оранжереї, щоб доглядати їх всі разом. У топці завжди жевріло вугілля, сірників не було, і вогонь приносили від сусідів. Ввечері для світла запалювали скінки з сосни. Воду носили здалека, у нашому районі водогін був геть розбитий, а їли ми лише картоплю та пшоно...».

(Radde-Fomina O., Lebensbild..., 1962)

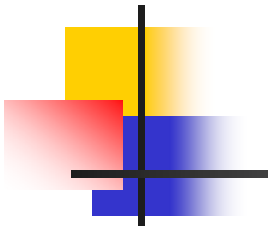

«...Будучи высокообразованной женщиной с хорошим знанием иностранных языков, она из технического помощника превратилась в настоящего научного работника, хорошо понимающего научные интересы Александра Васильевича, его планы и стремления...».

В.И. Любименко (Збірник праць ..., 1938).

О.Г. Радде-Фоміна опрацювала та визначила види невеликої колекції рослин (30), зібраної у 1920 р. Б.М. Клоповим в околицях населених пунктів Березані та Петрикова на Полтавщині (тепер Київська обл.). Ця колекція цінна тим, що в ній є низка північних видів, зокрема *Ledum palustre* L., *Salix lapponum* L., *S. myrtilloides* L. та нові для флори Полтавщини *Andromeda polifolia* L., *Vaccinium oxycoccos* L., *Rhynchospora alba* Wahl.

ФРАГМЕНТ З ЛИСТА О.В. ФОМІНА ДО В.І ВЕРНАДСЬКОГО

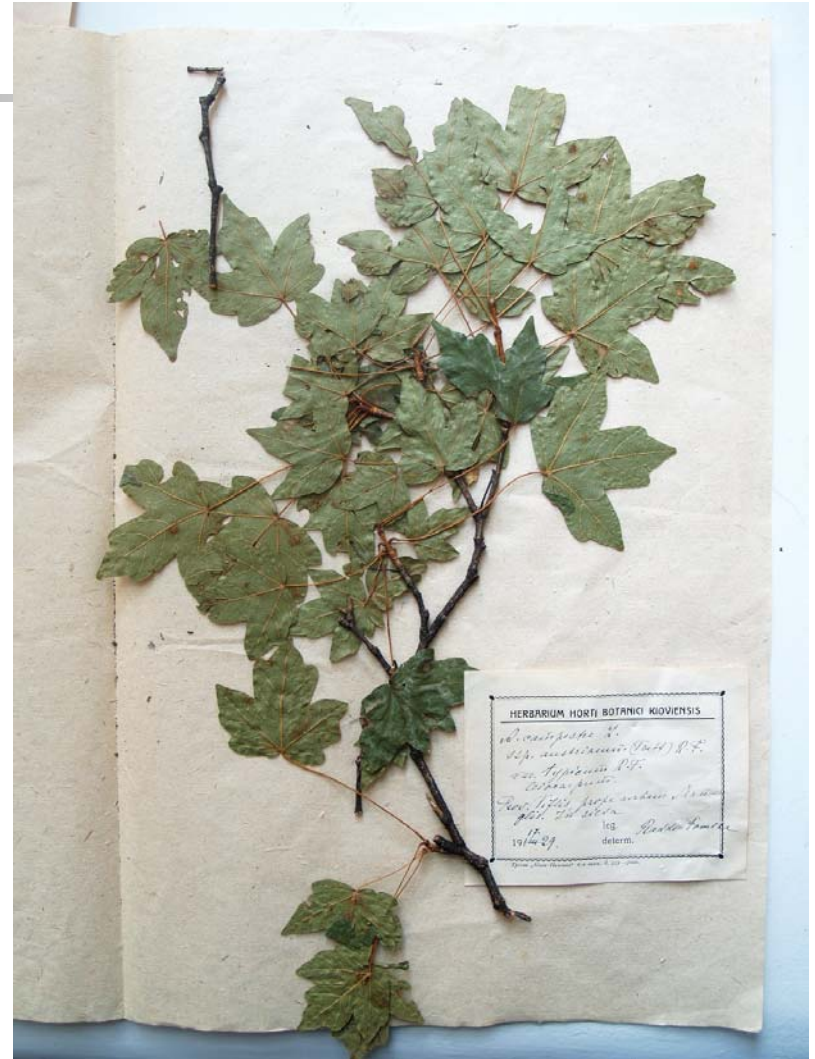
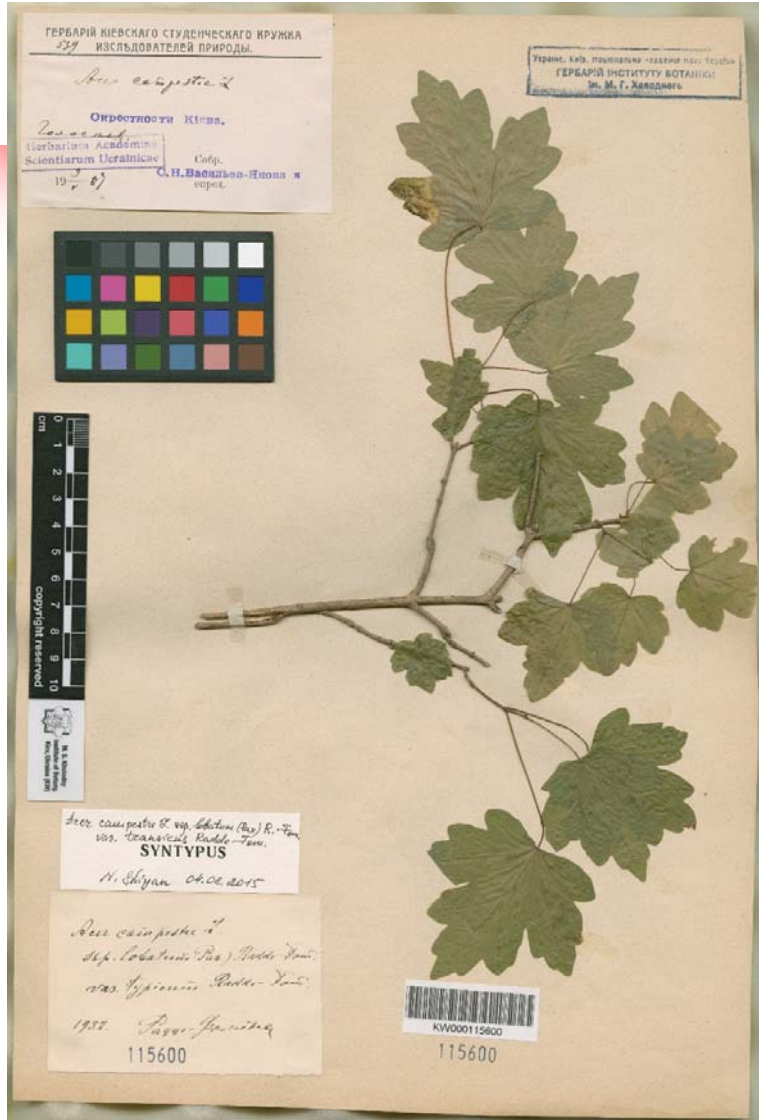
« ... Жена определила свои сборы из Черниговской губ[ернии] и приготовила к печати список растений Остерского уезда Черниговской губ[ернии]... »

5 березня 1921 р., Киев

Разом із О.В. Фоміним та студентами В.М. Хмаладзе й А.М. Окснером Ольга Густавівна здійснювала виїзди на Полісся, а опрацювавши зібраний матеріал рослин і грибів, опублікувала статтю «Матеріали до флори Остерського повіту Чернігівщини», в якій зазначила нові для Чернігівщини види рослин: *Polygonum minus* Huds., *Polypodium minus* Huds., *Rubus suberectus* Anders., *Trifolium fragiferum* L., *T. minus* Sm., *Veronica scutellata* L., *Centaurea salicifolia* M. Bieb. тощо.

АВТЕНТИЧНІ ЗРАЗКИ ВИДІВ РОДУ ACER (KW)

ТАКСОНИ, ОПИСАНІ О.Г. РАДДЕ-ФОМІНОЮ

Acer lataelatum Radde-Fom.

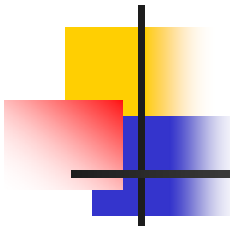
A. pseudoelaetum Radde-Fom.

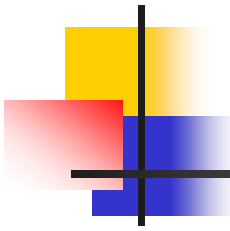
A. monspessulanum L. var. *divergens* Radde-Fom.

Carpinus geokczaica Radde-Fom.

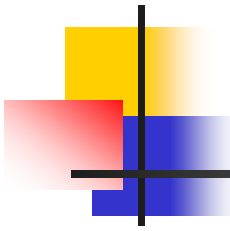
Carpinus betulus L. var. *parva* Radde-Fom.

СПИСОК ПРАЦЬ О.Г. РАДДЕ-ФОМІНОЇ

-
- Радде-Фоміна О.Г.* Про технічну прядильну рослину *Asclepias Cornuti* та про її культуру на Україні // Вістн. с.-г. науки. – 1922. – 1(2). – С. 62–63.
- Радде-Фоміна О.Г.* Матеріали до флори Остерського повіту Чернігівщини // Вісн. Київ. бот. саду. – 1926. – 4. – С. 1–9.
- Радде-Фоміна О.Г.* До питання систематики роду *Carpinus* в межах С.Р.С.Р. // Тр. фіз.-мат відд. ВУАН. – 1929. – 15(1). – С. 51–107.
- Радде-Фоміна О.Г.* Іван Парфенович Бородин // Вісн. Київ. Бот. саду. – 1930. – 11. – С. 3–8.
- Радде-Фоміна О.Г.* Список рослин, що їх зібрав Б.М. Клопотов на Полтавщині р. 1920 // Вісн. Київ. бот. саду. – 1930. – 11. – С. 18–21.
- Radde-Fomin O.* Über einige kaukasische Ahornarten aus dem *Acer monspessulanum* – Zyklus // Вісн. Київ. бот. саду. – 1931. – 12–13. – С. 71–74.
- Радде-Фоміна О.Г.* До систематики деяких видів роду *Acer* із Туркестану // Журн. Біо-бот. циклу ВУАН. – 1932. – № 3–4. – С. 39–59.

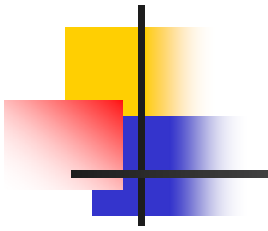
-
- Радде-Фоміна О.Г.* До питання про технічне значення і поширення *Bergenia crassifolia* (Бадан) // Журн. Біо-бот. циклу ВУАН. – 1932. – № 3–4. – С. 127–132.
- Радде-Фоміна О.Г.* До систематики поліморфного виду *Acer campestre* // Журн. Ін-ту ботаніки ВУАН. – 1934. – № 2 (10). – С. 2–28.
- Радде-Фоміна О.Г.* Про вплив заводських відходів на деревну рослинність // Журн. Ін-ту ботаніки ВУАН. – 1934. – № 2 (10). – С. 121–130.
- Радде-Фоміна О.Г.* Обсадження деревами шосейних та інших проїзdnих шляхів та алей // Журн. Ін-ту ботаніки ВУАН. – 1934. – № 2 (10). – С. 131–135.
- Радде-Фоміна О.Г.* О работе Киевского научно-исследовательского института ботаники // Природа. – 1934. – № 3. – С. 106–108.
- Радде-Фоміна О.Г.* До питання про всихання ільма // Журн. Ін-ту ботаніки УАН. – 1935. – Т. 15, № 7. – С. 61–63.
- Радде-Фоміна О.Г.* Биографический очерк. Раздел. 1 // Зб. праць, присвяч. пам'яті О.В. Фоміна. – 1938. – С. 8–16.

«... Ми повернулися додому, коли листя стало золотим – він смиренний та щасливий, я з важким плачем у серці. Почався час страждань. Як прекрасно, що ми лишилися разом, як прекрасно, що мені дозволили його доглядати, даючи йому духовне полегшення, якого не могла дати найкраща сиділка. Вночі йому було найгірше, ми боролися з тяжким страхом та періодичною сліпотою (затьмаренням свідомості?), і тоді я була не тільки доглядальницею і другом, а й матір'ю, бо іноді він був як дитина і наче хвора дитина реагував на коліскові. Бувало, що ми проводили ночі бадьоро за чашкою міцної кави, і я молила світанок, щоб мій бідний хворий завжди оживав!...».

Radde-Fomina O. (Lebensbild..., 1962)

«... Але одного ранку він дуже сумно дозволив підкотити його до вікна, зі сльозами подивився назовні і попросився назад до ліжка. Моє серце здригнулося. Це було 16 жовтня 1935 р., наш домашній лікар весь день лишався біля хворого. Ввечері він відійшов: «йому не можна більше робити уколів!»

Багато-багато років тому мій чоловік сказав мені одного разу: «Коли я одного дня буду помирати, не треба кликати священників, прочитай лише «Отче наш» – цього досить». Тепер він був так далеко – і під час молитви наші погляди зустрілися востаннє ...».

Radde-Fomina O. (Lebensbild..., 1962)

(Похорони О.В. Фоміна, 1935, фото з архіву родини Лютцових, праворуч родина, ліворуч, ймовірно, дирекція Інституту та представники АН УРСР)

1941 р., Друга світова війна

«...Наше життя в Києві продовжувало свій чудовий перебіг у квітучі літні дні. Та постріли німецького Вермахту перетворили на руїни всі досягнення будівництва та щастя людей. Наше гармонійне співіснування вдома також розвалилося. ...Я ніколи більше не чула про своїх.....».

Radde-Fomina O. (Lebensbild..., 1962)

«...В ці дні жалоби ботанічний сад знову став місцем, де збиралися нещасні люди, які хотіли врятувати своє життя від жаху та насильства, і пережили ще одне падіння. Академію спрямували на Урал, поспішали евакуювати найцінніші наукові здобутки і знищити те, що мусли залишити. Персонал залишав Київ. Академія, університет, технічні вузи та інші установи залишилися без наукових кадрів і я, як німкеня, отримала наказ стати перекладачем.

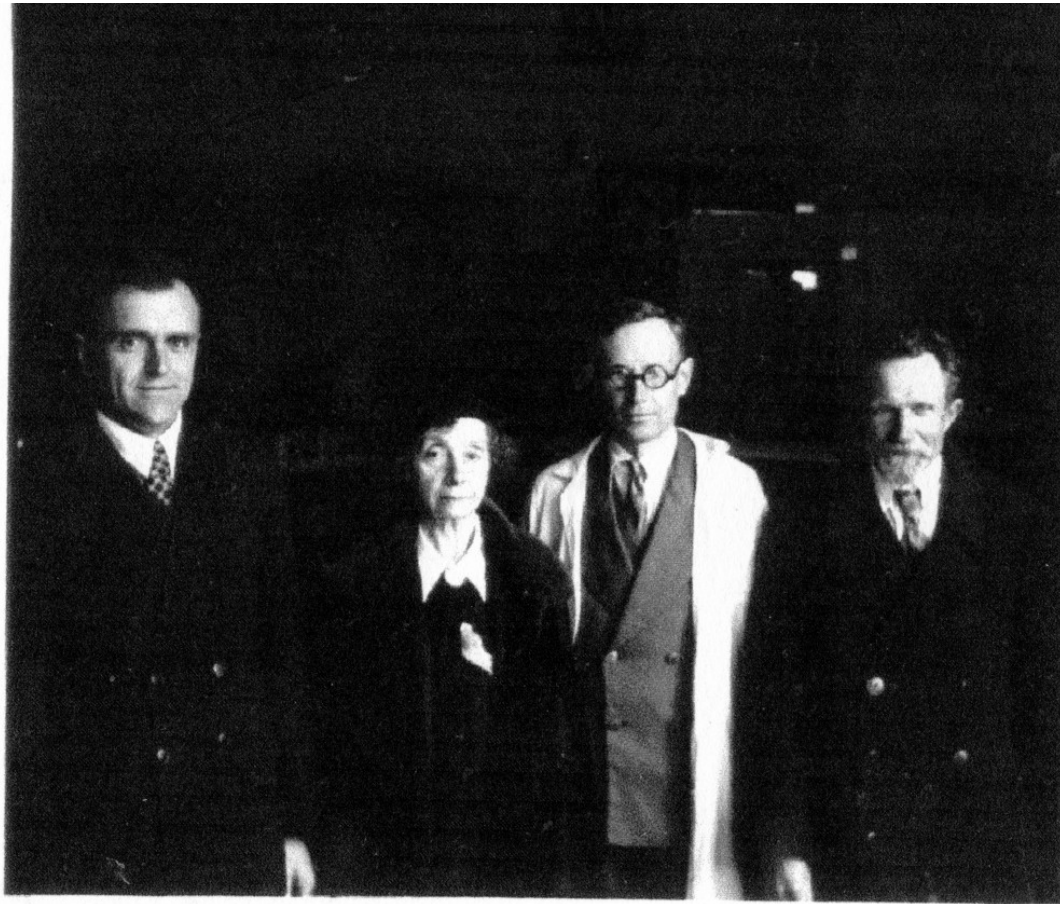
18 вересня Вермахт зайняв Київ...”.

Radde-Fomina O. (Lebensbild..., 1962)

О.Г. Радде-Фоміна
у 1941-1943 рр.
працювала
бібліотекарем,
науковим
співробітником
та ученим секретарем
Крайового інституту
сільськогосподарської
ботаніки при
Форшунцентралє

СПІВРОБІТНИКИ КРАЄВОГО ІНСТИТУТУ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ БОТАНІКИ

Ю.Д. Клеопов (перший ліворуч), О.Г. Радде-Фоміна
(в центрі), дві не встановлені особи (Київ, 1942–1943,
фото з архіву Л. Клеопова)

Kiew, am 7. Oktober 1942.
R/R.

Abt. Auswertung.

Muster!

An die wissenschaftlichen Mitarbeiter der Hauptarbeitsgruppe Ukraine !

Betr.: Bezeichnung aller eingereichten Auswertungsarbeiten
und aller Übersetzungen.

Übersetzungen und Auswertungsarbeiten müssen in Zukunft
klar erkennen lassen :

- 1.) Von wem die Arbeit angefertigt ist,
- 2.) wer dabei als Übersetzer tätig war,
- 3.) von wem die Arbeit mit der Maschine geschrieben
worden ist,
- 4.) aus welchen Quellen die Arbeit entnommen wurde,
(genaue Bezeichnung des übersetzten Buches mit
Angabe der Seitenzahl, - Bezeichnung des Autors,
des Manuskriptes bzw. der mündlichen Aussagen
usw.) .

Praktisches Beispiel :

Einatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete
Hauptarbeitsgruppe Ukraine
Sonderstab Wissenschaft.

Die Methoden Mischurina in der modernen Pflanzenzucht.

Zusammengestellt von : Rudolf Thiele
Übersetzungen : Hinnerichs
Maschinenschrift : Fräulein Weller
Quellenangabe :

- 1.) Persönliche Informationen durch Prof. Giesepow
im Botanischen Institut in Kiew.
- 2.) Übersetzung aus Mischurina I.W., 1929.
" Ergebnisse halbhundertjähriger Arbeiten auf
dem Gebiete der Züchtung neuer Sorten der
Obst- und Beerenpflanzen. " Werke I S. 318-398.
- 3.) Übersetzung eines Vortragsmanuskriptes aus
den Akten der Universität Kiew 4 Vortrag von
Dr. T. Lissenko anlässlich der Tagung der
Genetiker im Jahre 1939.

In dieser Weise ist in Zukunft bei sämtlichen eingereichten
Übersetzungen wissenschaftlicher Berichte, Auswertungsarbeiten
und Ähnlichen zu verfahren.

Heil Hitler!
I.A. :

Rudolph
(Rudolph)

Оперативний штаб райхсфйтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група "Україна"
Відділ "Використання"

Київ, 7 жовтня 1942 р.
R/R.

Зразок!

Усім науковим співробітникам Головної робочої групи "Україна"!

Щодо: Позначення всіх поданих розробок та всіх перекладів

Переклади та розробки у майбутньому мають бути такими, щоб можна
було чітко визначити:

- 1) ким підготовлена робота;
- 2) хто був перекладачем роботи;
- 3) ким робота віддрукована на машині;
- 4) які джерела були взяті для роботи (точні вихідні дані перекладеної
книги із зазначенням кількості сторінок - автор, рукопис, відповідно,
усні відомості [в якості джерел] тощо).

Практичний приклад:

Оперативний штаб райхсфйтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група "Україна"
Зондерштаб "Наука"

Методи Мічуріна у сучасному рослинництві.

Підготовлено: Рудольф Тіле.
Переклад: Гіннерікс.
Машинписний набір: фройляйн Мюллер.
Дані про джерела:

- 1) особиста інформація проф. Клеопова з Інституту ботаніки у Києві;
- 2) переклад [відомостей з] праці "Итоги полувекowych работ по выведе-
нию новых сортов плодовых и ягодных растений" Мічуріна І.В., 1929,
т. 1, с. 318-398.
- 3) переклад рукопису доповіді з фондів архіву Київського університету:
доповідь д-ра Т. Лисенка з приводу з'їзду генетиків у 1939 р.

Саме таким чином слід у майбутньому здійснювати всі переклади наукових
звітів, розробок, що надходять.

Хайль Гітлер!
За доруч.:

Інформація про роботу бюро
перекладу АН України
(Історія НАН України, 1941-1945)

“ ... 18 вересня Вермахт зайняв Київ. Рано вранці цього дня рада Академії обрала мене вченим секретарем і переклала на мене турботи по утриманню академічних установ, їхньому подальшому функціонуванню та новому влаштуванню колег, що майже вже помирили від голоду. Почалася безперервна робота. Цілими днями я бігала з однієї установи до іншої, з одного відомства до іншого, вночі писала при гасовій лампі (цивільне населення сиділо без електрики) доповіді у Берлін про стан окремих інститутів Академії (їх було 21) і складала інвентарні списки.

Так тривало до березня, коли все було підбито, і принаймні Інститут сільськогосподарської ботаніки знову зібрав всіх, хто залишився. Тоді я обіймала також помірно оплачувану посаду провідного співробітника у бюро з перекладу наукових праць, які цікавили німців ...”.

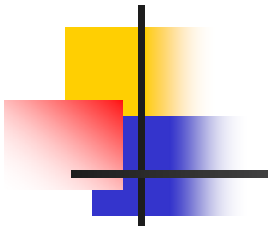
Radde-Fomina O., Lebensbild..., 1962)

Olga Radde-Fomina

«... Мені було необхідно прийняти рішення, але на це не вистачало мужності. Я сіла біля відкритого вікна, увитого плющем, сад розливав тонкий аромат останніх денних квітів, змішаний з терпкістю вже опалого листя. Що я мушу робити?... Між гілками старих дерев проглядало полиняле небо. Мене відволікали сонні образи. Засвітилися дві зірки – біла та червона. Вони стояли, обрамлені гілками, і здавалися живими ... раптом я точно зрозуміла, мені не можна залишатися, я маю їхати. Моя дорога повинна привести мене до Гданська, туди, звідки приїхав мій батько... ».

Radde-Fomina O. (Lebensbild..., 1962)

«... Кінець літа. Німці готують установи до від'їзду з Києва. Останні дні. Мій затишний дім зустрічав мене самотній, безголосий та холодний, коли вечорами я поверталася з роботи. Робота в Академії більше не мала сенсу.

Інститут ботаніки вивозився в жахливому безладі, колекції та бібліотека були розгромлені. ... “

*Radde-Fomina O.
(Lebensbild..., 1962)*

“... 21 січня 1945 ми змушені були зненацька і неорганізовано залишити Познань. Мої рукописи, щоденники Стевена та інші документи пропали по дорозі: 24 січня колону була атаковано та розгромлено, професорів убито...”

Radde-Fomina O. (Lebensbild..., 1962)

ПЕРЕЇЗД ДО ФЮССЕН, ДЕ ЖИЛА СЕСТРА З ЧОЛОВІКОМ ФРЕЙВІРС-ЛЮТЦОВИМ

O. Freiwirth-Lutzow “Die Gevatterin” zeigt das hausliche Leben mit dem Besuch einer alten Dame (1906)

Оскар Фрейвірс-Лютцов
(Oskar Freiwirth-Lutzow, 1862-1925)
(W. Nestmeier, 2012)

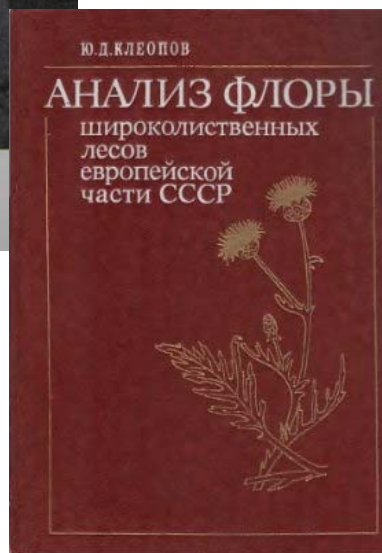

O. Freiwirth-Lutzow “Prozession im Kanton Wallis” (1905-1907)

О.Г. РАДДЕ-ФОМИНА РАЗОМ З О.О. РЕЙТЕР- РУБІНШТЕЙН ПЕРЕКЛАДА РУКОПИС Ю.Д. КЛЕОПОВА

Ю.Д. Клеопов

“Дорогая Елена Алексеевна!
... Я очень благодарен, что
еще мог познакомиться с этим
блестящим ученым и лучшим
знатоком растительности Украины
и широколиственных лесов
Восточной Европы. Я считал моим
долгом подробно сообщить об его
работах, которые, по-видимому, в
Советском Союзе еще не
опубликованы...”

Г. Вальтер

О.Г. РАДДЕ-ФОМИНА ЗА НАПИСАННЯМ РУКОПИСУ ПРО РОДИНУ

Lebensbild der Forscherfamilie
Radde-Brandt in Russland

Olga Radde-Fomin

Manuskript
(Fassung letzter Hand)

Füssen im Allgäu
[1962]

Herausgegeben von Manfred Litzow
Neuenhof, Schweiz
2006
[Nachdruck 2015]

Фото з архіву родини Лютцових

О.Г. Радде-Фоміна
померла 11 вересня 1963 р.
о 2 год. 30 хв., у лікарні
м. Фюссен.

Похорони відбулися
13 вересня 1963 р.,
в останню путь окрім
рідних її провів
євангельський пастор
Вольфганг Фрієнгоф,
який прочитав біблійські
тексти від Матвея 11
(вірші 28-30) та послання
Ефесеянам 4 (вірші 15-16).

(W. Nestmeier, 2012)

ПОДЯКИ

-
-
- Dr. *Manfred Lutzow* за допомогу та надання архівних та документальних відомостей про О.Г. Радде-Фоміну,
  - мистецтвознавцю *Walter Nestmeier*,
  - співробітниками управління культури мерії міста Fussen,
  - к.б.н., м.н.с. *Олексію Борсукову* за переклад вибраних розділів “Спогадів ...” О.Г. Радде-Фоміної,
  - провідному інженеру Наталії Моргарт за допомогу при роботі з архівними матеріалами, провідному інженеру О.О. Кучер і провідному бібліотекарю АД. Домонтович за допомогу при роботі з бібліотечними фондами,
  - *Leo Kleprow* за надіслані рукописи батька у т.ч. фотографію воєнних часів.